

Sakramentit, sairaanvoitelu, 1. epistola ja evankeliumi

Sairaanvoitelu, ensimmäinen epistola

(Jaak. 5: 10 – 16)

”Veljet, ottakaa vastoinikäymisten kestämisessä ja kärsivällisyydessä esikuvaksenne profeetat, jotka ovat puhuneet Herran nimessä. Niitä, jotka kestävät loppuun asti, me ylistämme autuaiksi. Te olette kuulleet Jobin kestävydestä ja tiedätte, mihin tulokseen Herra antoi sen johtaa. Herra on laupias ja anteeksiantava. Ennen kaikkea, veljeni, älkää vannoko, älkää taivaan, älkää maan älkääkään minkään muunkaan kautta. Kun myönnätte, sanokaa vain: ”Kyllä”, kun kiellätte, sanokaa ”Ei”. Muutoin teitä kohtaa tuomio. Jos joku teistä kärsii, hän rukoilkoon; jos joku on hyvillä mielin, hän laulakoon kiitosvirsiä. Jos joku teistä on sairaana, kutsukoon hän luokseen seurakunnan vanhimmat. Nämä voidelkoot hänet öljyllä Herran nimessä ja rukoilkoot hänen puolestaan, ja rukous, joka uskossa lausutaan, parantaa sairaan. Herra nostaa hänet jalkeille, ja jos hän on tehnyt syntiä, hän saa sen anteeksi. Tunnustakaa siis syntinne toisillenne ja rukoilkaa toistenne puolesta, jotta parantuisitte. Vanhurskaan rukous on voimallinen ja saa paljon aikaan.”

Vainotoimenpiteet kristittyjä kohtaan ovat alkaneet. Jaakob esittää profeettojen kestämisestä ja kärsivällisyyden esimerkkinä, sillä myös he kokivat vainoja. Profeetat esitetään tässä marttyyreina. Loppuun asti kestäviä hän ylistää autuaiksi (onnellisiksi), sillä he saavat elämän Jumalan yhteydessä (vrt. Jaak. 1: 12). Teksti on voinut saada vaikutteita profeetta Danielilta: ”Onnellinen se, joka jaksaa odottaa ja kestää” (Dan. 12: 12). Seuraava esimerkki on Job. Hän tuli kuuluisaksi kestävydestään. Maininta Jobista on sellaisessa muodossa, että kirjoittaja olettaa kuulijoiden (lukijoiden) olevan selvillä Jobin elämän eri vaiheista.

”Herra on laupias ja anteeksiantava.” Tämä on Vanhan testamentin ilmaisu (2. Moos. 34: 6; Ps. 103: 8; 111: 4; 145: 8). Kärsivällisyys oli tuon ajan stoalaisuuden ihannekuva. Jaakob korostaa, että kristityn kärsivällisyys perustuu jumalalliseen armoon ja toivoon Herran tulosta.

Seuraavaksi Jaakob käsittelee vannomista. ”Ennen kaikkea” oli tuon ajan kirjeissä oleva ilmaisu, jossa kiinnitettiin kirjeen lopussa huomiota johonkin tärkeään asiaan. Tutkijoiden mukaan Jaakobin teksti ei täysin kiellä vannomista, vaan kiinnittää huomiota totuuden puhumiseen. Valheen puhuminen toisi tuomion. Samaa asiaa käsitteli myös Matteus (Matt. 5: 33 – 37). Matteus myös mainitsee tarkemmin, miten jonkin asian vakuuttaminen oikeaksi olisi tapahduttava. Tutkijoiden mukaan Matteuskaan ei täysin kiellä valan mahdollisuutta. Todennäköisesti sekä Jaakobin että

Matteuksen lähde (tapahtuma?) on sama. Nähtävästi Jaakobin versio on lähempänä Jeesuksen alkuperäistä puhetta.

Seuraavaksi Jaakob siirtyy rukoukseen. Kärsiminen ja hyvillä mielin oleminen ovat elämän eri puolia. Opetus tässä on, että elämän eri tilanteissa pitää rukoilla: ”Rukoilkaa joka hetki” (Ef. 6: 18). Ilo ja rukous kuuluvat yhteen (Room. 12: 12).

”Jos joku teistä on sairaana” viittaa ”vuodepotilaaseen”. Kyseistä sanaa on käytetty niistä, jotka lähestyvät mahdollista kuolemaa mutta kyseessä ei ole kuolinhetki.

”Seurakunnan vanhimmat” ei tarkoita ihmisten ikää. Varhaisen kirkon sanastossa se tarkoitti seurakunnan papistoa. Sanalla viitattiin niin apostolin tehtäviä hoitaviin kuin myös niihin, joilla oli virallinen asema seurakunnassa. Uusien lähetyssurakuntien johdossa oli ”vanhimpia” (tässä yhteydessä oikea sana voisi olla piispa).

Näiden tuli rukoilla sairaan puolesta. Siirakin kirjassa (Siir. 38: 9 – 10) puhutaan rukouksesta sairauden aikana. Samalla ihminen tuli ”puhdistaa sydän kaikesta synnistä”. Öljyllä voitelemine on parantava asia, josta kertoo niin Vanha testamentti kuin rabbiiniset kirjoitukset. Se oli yleistä tuohon aikaan kreikkalaisten keskuudessa. Evankelista Luukas mainitsee sen kertomuksessa laupiaasta samarialaisesta (Luuk. 10: 34). Sen tuli tapahtua ”Herran nimessä”. Näin öljyllä voitelu ei ole tässä tapauksessa lääketieteellinen hoitomuoto, vaan se kertoo Herramme Jeesuksen Kristuksen parantavasta voimasta (vrt. Mark. 6: 13). Sairaanvoitelun tarkoituksena on siis sekä ruumiillinen että hengellinen parantuminen (syntien anteeksi saaminen).

Parantavana asiana on uskossa lausuttu rukous. ”Parantaa sairaan” voidaan suomentaa myös ”pelastaa sairaan”. Evankeliumeissa tätä sanaa on käytetty ilmaisemaan joko parantamista tai pelastamista. Hyvin usein se yhdistetään uskoon. Tässä yhteydessä se todennäköisesti tarkoittaa parantamista.

”Herra nostaa hänet jalkeille” on samassa muodossa kuin kerrotaan Jeesuksen parantaessa sairaita. Herra tässä yhteydessä tarkoittaa Jeesusta, mutta sanana se on voitu lainata juutalaisilta, joilla se tarkoittaa Jumalaa. ”Jos hän on tehnyt syntiä, hän saa sen anteeksi” todennäköisesti ei tarkoita ihmisten tavanomaisia syntejä vaan jotain suurempaa. Jeesuksen toiminnassa usein fyysinen parantuminen yhdistyy syntien anteeksiantoon (Mark. 2: 1 – 12; Joh. 5: 14).

Jaakob ei esittele sairaiden voitelussa jotain uutta asiaa, vaan hän kertoo olemassa olevasta käytännöstä. Se voidaan toimittaa kenelle tahansa sairaalle. Sairaalle ei tarvitse olla ”kuolemanvaarassa”.

”Tunnustakaa syntinne toisillenne” ei välttämättä liity sairaanvoiteluun. Tässä Jaakob puhuu yleisesti syntien anteeksi antamisesta. Syntien tunnustaminen on yksi Vanhan testamentin teemoista (3. Moos. 5: 5; 4. Moos. 5: 7; Ps. 32: 5; Dan. 9: 4 – 20; Esra 9: 6 – 15). Se tunnetaan myös Uudessa testamentissa (Matt. 3: 6; Ap.t. 19: 18) ja varhaisessa kirkossa (Did. 4: 14; Barn. 19: 12; 1. Klem. 51: 3). ”Tunnustakaa siis syntinne toisillenne” viittaa todennäköisesti jumalanpalvelukseen, kuten Apostolien opetuksessa (Did. 4: 14). Varhaisessa kirkossa katumus osoitettiin julkisesti seurakunnan läsnäollessa. Myöhemmin se muuttui muodoltaan ”yksityisemmäksi”. Todennäköisenä syynä oli seurakuntien jäsenmäärien kasvu ja myös ei-seurakuntalaisten osallistuminen jumalanpalveluksiin. Tällöin sosiaalinen paine muodostui liian suureksi katuvalle. Nykyisessä käytännössä seurakuntaa edustaa pappi. Kristityn on erotettava kaksi asiaa toisistaan: syntien tiedostaminen (näkeminen) ja syntien tunnustaminen. Meidän on tiedostettava syntimme Jumalan edessä, mutta syntien tunnustaminen tapahtuu seurakunnan edessä (katumuksen sakramentissa). Syntien anteeksi antamisen vallan Kristus antoi apostoleilleen ja heidän välityksellään Kirkon papistolle.

”Rukoilkaa toistenne puolesta” liittyy todennäköisesti tässä nimenomaan katumuksen sakramenttiin. Katumuksen tapahduttua rukoiltiin yhdessä. ”Jotta parantuisitte” ei siis viittaa sairaan fyysiseen parantumiseen vaan katujien ja koko yhteisön hengelliseen parantumiseen.

”Vanhurskaan rukous on voimallinen ja saa paljon aikaan.” Tekstin yleinen ajatus löytyy Vanhasta testamentista (Ps. 34: 16, 18; Sananl. 15: 29). Tekstin tarkoituksena on lujittaa uskoa kristillisen rukouksen voimaan ja kehottaa toteuttamaan sitä käytännössä.

Sairaanvoitelu, ensimmäinen evankeliumi
(Luuk. 10: 25 – 37)

”Siihen aikaan muuan lainopettaja halusi panna Jeesuksen koetukselle. Hän kysyi: ”Opettaja, mitä minun pitää tehdä, jotta saisin omakseni iankaikkisen elämän?” Jeesus sanoi hänelle: ”Mitä laissa sanotaan? Mitä sinä itse sieltä luet?” Mies vastasi: ”Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydäimestäsi ja koko sielustasi, koko voimallasi ja koko ymmärrykselläsi, ja lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.” Jeesus sanoi: ”Oikein vastasit. Tee näin, niin saat elää.” Mies tahtoi osoittaa, että hän noudatti lakia, ja jatkoi: ”Kuka sitten on lähimmäiseni?” Jeesus vastasi hänelle näin: ”Eräs mies oli

matkalla Jerusalemissa Jerikoon, kun rosvojoukko yllätti hänet. Rosvot veivät häneltä vaatteetkin päältä ja pieksivät hänet verille. Sitten he lähtivät tiehensä ja jättivät hänet henkivieveriin. Samaa tietä sattui tulemaan pappi, mutta miehen nähdessään hän väisti ja meni ohi. Samoin teki paikalle osunut leeviläinen: kun hän näki miehen, hänkin väisti ja meni ohi. ”Mutta sitten tuli samaa tietä muuan samarialainen. Kun hän saapui paikalle ja näki miehen, hänen tuli tätä sääli. Hän meni miehen luo, valeli tämän haavoihin öljyä ja viiniä ja sitoi ne. Sitten hän nosti miehen juhtansa selkään, vei hänet majataloon ja piti hänestä huolta. Seuraavana aamuna hän otti kukkarostaan kaksi denaaria, antoi ne majatalon isännälle ja sanoi: ”Hoida häntä. Jos sinulle koituu enemmän kuluja, minä korvaan ne, kun tulen takaisin.” Kuka näistä kolmesta sinun mielestäsi oli ryöstetyn miehen lähimmäinen?” Lainopettaja vastasi: ”Se, joka osoitti hänelle laupeutta.” Jeesus sanoi: ”Mene ja tee sinä samoin.”

Tekstimme alkuosa löytyy sekä Matteukselta (Matt. 22: 34 – 40) ja Markukselta (Mark. 12: 28 – 34). Teksti jakaantuu kahteen osaan, ensimmäisessä on lainopettajan kysymys, miten ihminen saa osakseen ikuisen elämän ja toinen osa vastaa kysymykseen, kuka on lähimmäinen.

Lainopettajat olivat Mooseksen lain erityisasiantuntijoita, sana kirjanoppinut vastaa suurin piirtein samaa asiaa. Monet heistä olivat fariseuksia. Paitsi uskonnollisen lain tulkintaa he myös kopioivat pyhiä tekstejä ja tekivät asiakirjoja. Osa heistä on ollut rabbeja.

”Lainopettaja halusi panna Jeesuksen koetukselle.” Hieman aikaisemmin Luukas kertoi Jeesuksen lähettäneen opetuslapsiaan kertomaan ihmisille Jumalan valtakunnan tulemisesta. Nähtävästi tämä lähetystyön alkaminen on syynä lainopettajan kysymykseen. ”Panna koetukselle” osoittaa lainopettajan kriittistä suhtautumista Jeesuksen opetukseen. Todennäköisesti hän halusi saada tietää, mikä osuus Jumalan lailla on opetuslasten julistamassa pelastuksessa. Kysymys sinänsä on aiheellinen, sillä jokaisen ihmisen pitäisi ajatella sitä, miten hän pelastuu.

Jeesus vastaa vastakysymyksellä, joka sisältää kysymyksen, mitä juutalainen uskonnollinen laki asiasta sanoo. Näin Hän osoittaa, että lain perusajattelu on täysin voimassaan. Lainoppineen vastaus on täysin oikea, se tulee Mooseksen kirjoista (5. Moos. 6: 5; 3. Moos. 19: 18). Jeesus vahvistaa vastauksen olevan oikea. Hän kehottaa miestä toimimaan näin.

Vastauksessa kannattaa huomata myös sanat koko, sydän , sielu, voima ja ymmärrys. Sana koko korostaa, että sitä seuraava sana on kokonaan omistettu Jumalalle. Sydän on uskonnollisessa ajattelussa kaiken toiminnan lähde. Sielu merkitsee tässä yhteydessä elämää. Voima ja ymmärrys

merkitsee ihmisen kaikkea mahdollisuutta ja tietoisuutta. Vastaus osoittaa, että kaiken ihmisen toiminnan tulee täyttää ajatus siitä, että ihminen suuntautuu kohti Jumalaa. Jumalan rakastamiseen määräävä käsky on viidennessä Mooseksen kirjassa.

Käskyn toinen osa kehottaa rakastamaan lähimmäistä. Se on seurausta Jumalan rakastamisesta. Ensin rakastamme Jumalaa ja sen seurauksena lähimmäistä. Tämä käsky on kolmannesta Mooseksen kirjasta. Koko jae on seuraavanlainen: ”Älä kosta omaan kansaasi kuuluvalle äläkä pidä yllä riitaa hänen kanssaan, vaan rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi. Minä olen Herra.” (3. Moos. 19: 18). Tämä on se kohta, johon lainopettaja nyt puuttuu: ”Kuka sitten on minun lähimmäiseni?” Juutalaiset tulkitsivat asian siten, että tämän jakeen mukaan lähimmäisiä olivat vain muut juutalaiset. Heidän käsityksensä mukaan vain he olivat Jumalan kansan jäseniä. Tällä kysymyksellä lainopettaja osoitti, että hän noudatti lakia ja että Jumala voisi hyväksyä hänet.

Jerusalemista Jerikoon vievän tien pituus on noin 30 kilometriä. Näin päin kuljettuna se on alamäkeä, korkeusero on noin kilometri. Tie tunnettiin vaarallisuudestaan.

Jeesuksen kertomus laupiaan samarialaisen toiminnasta laajentaa näkökulmaa siitä, kuka on lähimmäinen. Tempppelin pappi ja leeviläinen tunsivat varmasti lain. He kuuluivat yhteiskunnan arvostetuimpiin jäseniin. Heidän toimintansa osoittaa, että he eivät toimineet lain mukaan. Samarialaiset olivat juutalaisten halveksima kansa, joiden kanssa ei haluttu olla tekemisissä. Heistä ajateltiin, että he eivät tunteneet lakia tai eläneet sen mukaisesti. Nyt samarialainen sääli henkijieverissä ollutta miestä ja osoitti hänelle lähimmäisenrakkautta. Öljy toimi voiteena (vrt. Jes. 1: 6) ja viini puhdistavana asiana. Kahdella denaarilla tuon ajan majatalosta saisi vuoteen useaksi viikoksi.

Jeesus kysyi lainopettajalta, kuka tässä kertomuksessa ”oli ryöstetyn miehen lähimmäinen”? Lainopettaja vastaa oikein: ”Se, joka osoitti hänelle laupeutta”. Jeesus kehottaa lainopettajaa toimimaan samoin.

Kertomuksesta voi tehdä kaksi huomiota. Ensinnäkin, pelastus ei ole vain juutalaisille, vaan Jumalan kansaan kuuluu myös muita, esimerkiksi juutalaisten halveksimia samarialaisia. Toinen huomio on se, että kysymys: ”Kuka sitten on minun lähimmäiseni?”, on tavallaan väärin. Meidän tulisi tehdä itsellemme kysymys: Kenen lähimmäiseksi minä voin tulla? Ei samarialainen alun perin ollut ryöstetyn miehen lähimmäinen, hänestä tuli sellainen, kun hän osoitti rakastavansa tätä.

Lainopettaja kysyi, kuinka pelastun. Jeesus vastaa, että ihminen pelastuu rakastamalla Jumalaa ja lähimmäisiä. Tässä henkilö, joka ei kuulu juutalaisiin, nousee esimerkiksi meille. Hän on pelastuva rakkautensa takia. Pelastus ei ole sidoksissa siihen, mihin kansaan olemme syntyneet, vaan siihen, että rakastamme niin Jumalaa kuin lähimmäisiämme.

Tulkitessaan kertomusta laupiaasta samarialaisesta Kirkko näkee siinä myös vertauskuvallisen kertomuksen. Jerusalemin on rauhan paikka ja itsessään kertoo yhteydestä Jumalaan. Jerikko taas on maineeltaan synnin paikka. Matka Jerusalemiin Jerikoon on laskeutuminen varkaiden joukkoon, elämiseen synnissä ja eroamiseen Jumalasta. Mikään arvonimi tai asema (pappi, leeviläinen) on merkityksetön Jumalan silmissä, jos ihmisellä ei ole oikeanlaista toimintaa. Papin ja leeviläisen epäonnistuminen oikean tekemisessä osoittaa Vanhan testamentin lain kyvyttömyyden hoitaa synnin seurauksia. Mutta samarialainen, vaikka onkin ulkopuolinen (ei juutalainen), on ikoni Kristuksesta (vrt. Joh. 8: 48): ”joka meidän ihmisten ja meidän pelastuksemme tähden astui alas taivaista” (vrt. Uskontunnustus) pelastamaan jopa niitä, jotka kapinoivat Häntä vastaan. Kirkko näkee samarialaisen käyttämissä aineissa yhteyden sakramentteihin. Öljy viittaa sekä ennen kastetta tapahtuvaan oliiviöljyllä voitelemiseen, joka vapauttaa meidät synnin haavoista että mirhavoiteluun, joka antaa meille uuden elämän Pyhässä Hengessä. Viini viittaa ehtoolliseen, joka johdattaa meidät kohti ikuista elämää. Miehen laittaminen juhdan selkään on viittaus Kristukseen, joka otti kantaakseen meidän syntimme. Majatalo ymmärretään Kirkoksi, jossa me vastaanotamme Kristuksen huolenpidon. Hän maksaa meidän huolehtimisestamme (1. Kor. 6: 20; 7: 23).